

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. שלמים שטעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.....2
- ב. בבכור ... ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט.....3
- ג. במעשר ... ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום.....5
- ד. שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן ... לגובה מבשרן כנגד אימורים.....8
- ה. תודה שהזיקה גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה ... דלחם חיובא דבעלים הוא.....8
- ו. נכסים שהן של בני ברית למעוטי ... למעוטי דעובד כוכבים ... שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור.....8
- ז. נכסים המיוחדין ... פרט לנכסי הפקר ... דנגח תורא דהפקר לתורא דידן ... בשקדם וזכה בו אחר.....9
- ח. למעוטי נגח ואח"כ הקדיש נגח ואח"כ הפקיר.....9
- ט. חוץ מרשות המיוחדת למזיק דאמר ליה תורך ברשותי מאי בעי.....10
- י. כשהזיק חב המזיק להביא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שהזיקה בהמה ברשותן תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם נפרצה בלילה או שפרצוה לסמין ויצתה והזיקה פטור.....11
- יא. דאזיקה תורא דמשאיל לתורא דשואל לימא ליה אילו אזיק בעלמא בעית לשלומי את השתא דאזיקה לתורא דידך בעינא לשלומי.....13
- יב. דאזיקה תורא דשואל לתורא דמשאיל לימא ליה אילו איתזק מעלמא בעית לשלומי כוליה תורא השתא דאזיקה לתורא דידך פלגא ניזקא הוא דמשלמת לי.....13
- יג. דאזיקה תורא דמשאיל לתורא דשואל ... שקבל עליו שמירת גופו ולא קבל עליו שמירת נזקיו.....14

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

דף יג.

א. שלמים שטעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק

כל קרבנות בהמה¹ שיקריב היחיד, בין חובה² בין נדבה, סומך עליהן כשהן חיים, חוץ מן הבכור והמעשר והפסח, שנאמר (ויקרא פרק ג פסוק ב) וְסִמַּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ, מפי השמועה למדו שכל קרבן במשמע חוץ מפסח ובכור ומעשר.

אין טעון נסכין³ אלא עולת בהמה⁴, ושלמים בלבד, בין היו קרבן צבור או קרבן יחיד, או כבש יולדת, ואילו של כהן גדול, הואיל והן עולות טעונים נסכים, אבל העוף, והאשמות, והחטאות, אין מביאין עמהם נסכים, חוץ מחטאת מצורע, ואשמו, שנתפרשו נסכיהם בתורה.

השלמים⁵ טעונים תנופה, כיצד, ומפשיט ומוציא האימורין, ואח"כ מנתח את הבשר ומפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה והשוק על ידי הבעלים וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל מוליך ומביא מעלה ומוריד לפני ה' במזרח, וכן כל הטעון תנופה במזרח מניפין אותו⁶.

¹ רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה ו

² ואף עולת ראייה טעון סמיכה עיין לקמן פ"א מהל' חגיגה ה"ט ועיין תוס' שבת קל"ו ב' וגליון הש"ס שם יעו"ש היטיב וכ"כ בס' שער המלך לקמן הלכה י"ג. ומבואר מכאן שגם אשם טעון סמיכה עיין זבחים י"א א' ועי"ש תוס' ד"ה (ה' א') מה לשלמים וכו' ועיין יומא ל"ו א' ובתוספתא מנחות פ"י. הר המוריה שם. מכאן יש לתמוה על התוס' פ"ב דקדושין דף נ"ה ד"ה ודילמא אשם הוא וכו' שכתבו דאשם לא בעי סמיכה עיין שם דהוי היפך משנה זו להדיא ושמעתי שכבר הקשו קושיא זו הראשונים שלפנינו ע"כ. מעשה רקח שם

³ רמב"ם שם פרק ב הלכה ב

⁴ אפילו פר עולה של ע"ז, כמפורש בתורה (במדבר טו, כד) ומנחתו ונסכו כמשפט

⁵ שלמי יחיד שלשה מינין, האחד הוא הבא שלמים בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושמחה וזהו הנקרא שלמים, והשני שלמים הבאים עם הלחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה ואותו הלחם נקרא לחם תודה, והמין השלישי שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. רמב"ם שם פרק ט הלכה ה

זו

⁶ משנה זבחים (דף ס"א) תנופה היתה במזרח ופי' רש"י תנופה במזרח כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף וכל שכן במערבו שקרוב יותר להיכל עכ"ל. ואין כן דעת רבינו. ובגמ' והניף לפני ה' במזרח והא אמרת לפני ה' יכול במערב אמרי ה"מ מנחה דאיכרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד אבל הכא לפני ה' קרינן ביה ופירש רש"י לפי דרכו ולישנא דלפני ה' קרינן ביה כוונתה משמע אבל רבינו מפרש דלא אמרי במערב אלא במנחה אבל בתנופה מזרח בעינן. ותמיהא לי על דברי רבינו דלפני ה' מפי משמע במערב מבמזרח והיכי אפשר לומר דדוקא במזרח וצ"ע. כסף משנה שם. וכן תמה הקרבן אהרן בפרשת צו פט"ז יעו"ש ואולי י"ל כי טעם רבינו כי אין מעבירין על המצות ותיכף יש לקיים המצוה כשבא למקום שיכול לקיים אבל באמת אין הדבר מוכרע דלדעת רבינו יהי' דווקא במזרח ולא במערב וצ"ע ועיין בספרי נשא פיסקא ל"ז שם משמע דדווקא במזרח יעו"ש היטיב וע"ע תו"כ מצורע פ"ב פרשה ג' יעו"ש. הר המוריה שם

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ב. בכור ... ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט

אע"ג שבכור אדם⁷ ובכור חמור נפדים,⁸ ופדיונם לכהנים, בכור בהמה טהורה אין פודין אותו. אלא נשחט בעזרה כשאר קדשים קלים, זורקין⁹ דמו, ומקטיר אימוריו, ושאר הבשר נאכל לכהנים, שנאמר (במדבר יח פסוק טו יז) **אֶךָ פֶּדֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה. אֶךָ בְּכוֹר שׁוֹר א֥וּ בְּכוֹר פֶּשֶׁבֶט א֥וּ בְּכוֹר עֵז לֹא תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם. וְאִין חִילוּק בֵּין תֵּם לְבַעַל מוֹם שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים בַּפְּדִיּוֹן.**

וכן איין¹⁰ מוכרין אותו כשהוא¹¹ תם שכיון שהוא עומד לקרבן¹² אין לכהן בו זכות¹³ כדי למוכרו.

ואם עבר ופדה אינו פדוי¹⁴, וכן אם מכר אינו מכור, והרי הוא בקדושתו כמו שהיה קודם, והחולין אינם נתפסים ואינו לוקה¹⁵ על לאו זה.

⁷ רמב"ם בכורות פ"א ה"ב והי"ז מנחת חינוך מצוה שצנ אות ג

⁸ ועי"ז יוצאים לחולין ובכור בהמה אין פדיונו מועיל לכך ועיין זבחים עה ע"ב ברש"י ד"ה ומאי שמשמע שאם לא הזהירה התורה בלאו זה אמרין דיכול לפדות ונפדה לענין שיהיה מותר בגיזה ועבודה. והתוס' שם ד"ה הפדו הקשו על דבריו דכל פסולי המקודשין אף שנפדו אסורים בגיזה ועבודה, ועי"ש מה שתירצו. ובתמורה ח ע"א פירשו התוס' בד"ה בכור, דאינו נפדה לצאת מקדושתו למכור באטליו ולשקול בליטרא, וכן פירש רש"י בב"ק י"ג ע"א ד"ה בכור

⁹ ואע"ג דבכור בשפיכה שפיכה נקראת גם זריקה (מהר"י קורקוס שם)

¹⁰ רמב"ם שם

¹¹ עיין בחידושי הרי"ם יו"ד סי' שז סעי' ג שהקשה על הטור שם מנ"ל שאסור למכור דילמא אין בו איסור דהא אחני מעשיו והוא גופיה מה שחידשה תורה דהמכר אינו חל ותיירץ שלכאורה קשה אמאי אין המכר חל הרי יכול למכרו כשהוא תם כדי שיפול בו מום ואז הרי הוא חולין וממון כהן ולזמן הזה שייך מכר אלא ע"כ שאסור עכשיו למוכרו שכיון שאינו שלו הוי כמועל בהקדש עיי"ש

¹² ולפ"ז בכור בחול' שלדעת הרמב"ם אין מקריבין אותו א, כ הוי בכור בזמן הזה ואפשר למוכרו כיון דהוי ממון בעלים (לחם משנה שם)

¹³ ועיין חזו"א תמורה לא ס"ק ח ששכתב לר' יוסי הגלילי דס"ל דקדשים קלים ממון בעלים בכור תם בארץ ישראל בזמן הבית הרי הוא ממון גבוה שלא נתנה לו התורה אלא הזכות להקריבו ולאוכלו אבל בעל מום או בחול' בזמן הבית או אפילו תם בזמן הזה הוי ממון בעלים ולהכי אין בו איסור מכירה אבל לרבנן כיון שקדשים קלים ממון גבוה א"כ גם בזמן הזה לאו ממון ואפילו אם הומם אינו ממון שמכיון שיש לאו בפדייתו א"כ אינו ממון אע"ג שמותר באכילה והרמב"ם פסק כר' יוסי הגלילי ואכמ"ל ועיין במנחת חינוך מצוה נא אות ה שהאריך בזה ועיין קהלות יעקב בכורות סי' כה

¹⁴ מנחת חינוך שם אות א ערוך השולחן יו"ד סי' שז סעי' ג

¹⁵ ומבואר בתמורה ה' ע"ב בסוגיא דכל מילתא דאמר רחמנא כו' דלאביי דסבירא ליה אם עבר אמימרא דרחמנא מעשיו קיימין, כאן גזירת הכתוב הם בהוייתן יהיו, דלא אחני, ולרבא לא אחני מעשיו, דסבירא ליה דאם עבר אמימרא דרחמנא לא מהני מעשיו, על כן אינו פדוי כלל, רק עבר אמימרא דרחמנא. והנה לאביי דסבירא ליה כל היכא דלא מהני לא לקי, א"כ לא לקי כיון דלא מהני מגזירת הכתוב דהם, ולרבא דס"ל אף דלא מהני לקי, מ"מ כאן לא לקי כיון דלא מהני ולא איתעביד מעשה בדיבורו, והוי ליה לאו שאין בו מעשה והנה הרמב"ם פ"ו מבכורות הל' ה' כתב שם גבי מוכר מעשר בהמה כיון דלא אחני מעשיו אין לוקין, ועיין

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ובזמן הזה שאין בית המקדש, הואיל והוא רק עומד לאכילה כשיפול בו מום, כבר התבאר לעיל דף יב: הרי הוא מותר לכהן למוכרו תמים חי בין לכהן בין לישראל¹⁶ והלוקח ינהג בו קדושת בכור. וצריך הכהן¹⁷ לשהותו ולגדלו לעולם עד שיפול בו מום.

במה דברים אמורים שהלוקח קונה אותו לצורכו, אבל אסור לעשות בבכור חי סחורה¹⁸ דהיינו לקנותו כדי להרויח בו¹⁹ מפני שהוא בזיון קדשים²⁰, ואם קנאו לצרכו בגון למשתה בנו או לרגל ולא נצרך לו יכול לחזור ולמוכרו.

ואחר שניתן הבכור לכהן הרי הוא כממונו לעשות בו מה שירצה, ויכול למכור אותו בין תם חי בין בעל מום בין חי בין שחוט, ומקדש בו את האשה כשאר ממונו²¹, ובלבד

בלחם משנה דהרמב"ם פוסק כאב"י, א"כ כאן נמי אין לוקין מהאי טעמא, וכן כתב המשנה למלך כאן הי"ז, דעל כן לא מנאו הרמב"ם בפ"ט מסנהדרין ה"ד בכלל הלוקין, כיון דלא מהני כמו שכתב בפ"ו כאן ונראה לי מדברי הרמב"ם כאן, דהטעם דאין לוקין מחמת שאין בו מעשה, דאי נימא כמשנה למלך מחמת דלא אהני מעשיו, א"כ למה המתין הרמב"ם עד פ"ו גבי מכר מעשר, וכתב, ויראה לי דאין לוקין כיון דלא עשה כלום כו', הוה ליה לכתוב כאן דין זה, אלא דכאן דבר פשוט דאין לוקין, דהוא לאו שאין בו מעשה. וזה כתב בכמה מקומות, ואין צריך לפרש כאן (מנחת חינוך שם אות ג) ועיין בח"י הגר"י תמורה ה"ב ד"ה בגמ' בבכור נאמר לא תפדה, "אבל זה נראה דמדמי הגמרא ללא תעביד ולא מהני ע"כ דשייך פדיה רק דחל"ת מפקיע ממנו דין זה, דאם לא שייך כלל דין פדיה וזהו דמגלה לן הקרא דלא תפדה א"כ אינו שייך כלל לפלוגתא דאב"י ורבא ובעין זה בחזו"א בכורות סי' כב ס"ק ג אמנם עיין במהרי"ט אלנאזי בכורות פ"ה אות לו (ס"ק א ד"ה ונראה) שפלפל בזה דלכאורה למימר שאינו נפדה תם בזמן הבית אין צריך פסוק כיון שבלא"ה כל קדשים אינם נפדים תמימים אמנם אפשר דאתי לבכור תם בחז"ל שאינו ראוי להקרבה לשיטת הרמב"ם ולהכי בעי פסוק למעטו מפדיה ואכמ"ל

¹⁶ אבל לעובד כוכבים אסור ש"ך יו"ד סי' שז ס"ק ב

¹⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד שז ג

¹⁸ אבל בבשר השחוט מותר (כן כתב בר"ב שביעית פ"ז מ"ג ד"ה לא בבכורות ובתפא"י שם אות לב ועי"ש בתוספות חדשים דס"ל שאין חילוק אלא גם בבשר השחוט אסור לסחור אבל לפי מה שיתבאר לקמן שהחשש שמא ישהנו ויבוא לידי איסור בבשר שחוט אין איסור שהא מותר לאוכלו שהרי הוא כחולין גמורים וצ"ג ועי"ש במשנה ראשונה)

¹⁹ עיין בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' רכט בענין שאחד נולד לו ממבכרת זכר ונקבה, והוא מספק קדוש בבכורה ופטור מליתן כמבואר במשנתנו בכורות י"ז ובשו"ע יו"ד סי' שט"ו ס"א והוא ישהנו עד שיפול בו מום ובינתים אסור בגיזה ועבודה. ושאלתו אם מותר למכור זכר זה כדי שהקונה יכניס אותו לעדרו שיהי' לו זכר בעדרו שיעלה בעצמו על נקבות, וכתב "מכל מקום הרני חושש בנדון זה מטעם אחר היות ששנינו במשנתנו פ"ז דשביעית דאין עושין סחורה בבכור ונפסק בשו"ע יו"ד סי' ש"ז סו"ס ג/, וכתבו הראשונים הטעם משום חשש מכשול דגיזה ועבודה כיון שאינו שוחט מיד, א"כ איך נתיר למכור זה הבכור ע"מ שישעה הלוקח בכור זכר זה שיהיה מוכן להרביע הנקבות דג"כ איכא בזה חשש מכשול",

²⁰ דחיישינן שמא ישהה אותו ויעבוד בו או יגזו אותו ואפילו בעל מום שהוא חולין גמור חיישינן שמא ישהה ויעבוד בו קודם שיתירנו חכם ועוד אם נתיר סחורה בבעל מום יבוא להשהות תם עד שיהיה בעל מום כדי לסחור בו ויבוא לעבוד בו אבל אין לחשוש שישעה בעל מום עד שישחטנו לסחור בבשר שחוט כיון שאין בזה כל כך ריוח (ערוך השולחן שם סי' שו סעי' יב) ועיין במהרי"ט אלנאזי בכורות פ"ה סי' לט שציין למש"כ בספרו קהלת יעקב שיש בזה מחלוקת קאשונים אי איסור סחורה הוא מדאורייתא או מדרבנן ואכמ"ל

²¹ בשו"ע אבהע"ז כח כג פסק בכור, בזמן הזה, אם קדשו בו בעלים הוי ספק מקודשת. ובח"מ שם מג כתב סתם בעלים של בכור הוא הכהן והקשה סתירה בין מש"כ ביו"ד למש"כ באהע"ז שפסק ספק מקודשת שהוא ע"פ הרא"ש שכ' בפ"ק דב"ק שכהן שקידש את האשה בבכור חי לא הוי מקודשת עכ"ל וכתב ומ"מ אף לדברי

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שלא ימכרנו בחנות או באטליו ולא ישקלנו במשקל, שעד כדי כך אין אנו מזלזלים בקדשים לנהוג בהם דרך חולין גמורין, אלא ימכרנו בביתו. וי"א²² שאם קדש בו קודם שחיטה הרי זו ספק מקודשת. אך לאחר שחיטה מקודשת לכו"ע.

ומכל מקום מותר לשקול בו מנה כנגד מנה, כגון²³ שיש לו חתיכת בשר חולין שידוע משקלה יכול לשקול כנגדה בשר בכור, וכן כשחולקין²⁴ אותו נותנין חלק בכף מאזנים זה וחלק בכף מאזנים שכנגדו כדי לחלוק בשוה חלק כחלק, וכן יכול לשקלו כנגד כלי או סבין.

וזהו רק בשרו אבל חלבו ודמו וגידיו²⁵ וקרניו נמכרין בחנויות ואטלזים ונשקלין במשקל, שלא עשו חז"ל כל כך מעלה אלא בבשר, ושמנו של גיד הואיל והוא מותר מן התורה, דינו כבשרו.

ג. במעשר ... ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל

מום

מעשר בהמה²⁶ אסור למוכרו כשהוא תמים שנאמר בו (שם כז פסוק לג) לא יגאל, מפי השמועה למדו שאף איסור מכירה במשמע שאין נגאל ואינו נמכר כלל, והמוכר²⁷ מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח²⁸. ואינו לוקח²⁹.

הרא"ש דב"ק לא נסתפק אליבא דרבנן רק בחי הואיל ואסור בגיזה ועבודה אבל בבעל מום שחוט פשיטא דהוה ממון בעלים לכל דבר והביא מיש"ש בס"ל³⁰ שדעתו שהרא"ש חזר בו בבכורות עיין עליו וכתב ג"כ כמו שכתבתי דאחר שחיטה פשיטא שמקדשין בו דהא אפי' לכותי מאכילין. ועיין בביאור הגר"א אבה"ז שם אות סא שכתב "ומ"מ עיקר כמ"ש ב"ד שם"

²² בב"ש אבה"ע"שם ס כתב ליישב הסתירה הנזכרת דמ"ש כאן ומקדש בו היינו אחר השחיטה וקאי על מ"ש ושחוט ובהכי נחא דלא תיקשי דברי המחבר אהדדי דשם פסק דהוי ספק מקודשת. הובא בפ"ת יו"ד שם ד

²³ לבוש ומ"ז שם ג

²⁴ לבוש וש"ך י

²⁵ קאי אכל הגידים שבבהמה אף המותרים לאכול דגידים אינן בכלל בשר. ש"ך יא

²⁶ רמב"ם בכורות פרק ו הלכה ה

²⁷ ועיין ספר שושנת העמקים – כלל יט וז"ל "ודע שהר"מ ז"ל פ"ו מהל' בכורות כתב בהל' ה' "יראה לי שהמוכר מעשר בהמה לא עשה כלום ולא קנה לוקח, ולפיכך אינו לוקח". והרב בספר יד אליהו (למהר"א גאליפפה ז"ל) הבין ד"יראה לו" אאינו לוקח קאי יע"ש בדף ק' ע"ד ד"ה ואני, והמעין בהר"מ ז"ל משמע דקאי אאינו קנה לוקח, ונראה דמשה"ה תלה הדבר ביראה לו, דע"כ אמרין בתמורה ה' ע"ב דמעשר לא מהני לב"ע אלא בלא יגאל דיליף העברה מבכור, אבל לא ימכר לא ידעין משה"ה תלה הדבר ביראה לו. וער"מ ז"ל הל' בכורות פ"ו ה"ה "אסור למכרו תמים, ואיני יודע הא בעל מום נמי כמבואר בבכורות ל"ב חי בין תמים ובין בעל מום מה"ת אסור, ושחוט תמים אין נמכר שהוא קדשים ובעל מום מדרבנן כמבואר שם".

²⁸ ולפיכך אינו לוקח כמוכר חרמי כהנים שלא קנה לוקח וכמוכר יפת תואר כמו שיתבאר במקומו

²⁹ והקשו (לח"מ) על הרמב"ם שהוא לרבא בתמורה ו ע"א דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני עכ"פ לוקח דעבר אמימרא דרחמנא א"כ אמאי לא ילקח הכא אע"ג שאינו מכר כיון שעבר אמימרא דרחמנא ומוזה הוכיחו דס"ל כאביי ובאמת לשיטת תוס' תמורה ו ע"א סד"ה והשתא לקי לרבא על כל דבר וא"כ ה"ה הכא אבל הרמב"ם אפשר דס"ל דלרבא לקי דוקא במקום שעכ"פ היה איזה מעשה כמו אונס שגירש דהגט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

המקדש בו אשה אינה מקודשת שהרי זה כמכר.

ואם נתנו במתנה, י"א³⁰ שאינו עובר. שמתנה אינה³¹ כמכר. וי"א³² שמתנה כמכר ועובר

י"א³³ שבעל מום חי ותם שנשחט³⁴ במקדש, והבשר לבעלים, אסור למוכרו מן התורה. וי"א³⁵ שתם בין חי בין שחוט אסור מן התורה אבל בעל מום אפילו חי אין איסורו אלא מדרבנן. וי"א³⁶ שתם שנשחט אינו אלא איסור דרבנן. וי"א³⁷ שאף בעל מום חי אינו אלא איסור דרבנן.

הוי גטו ונתן לה רק דהתורה גזרה שיקחנה בחזרה ולהכי לקי אבל במה שאין מעשיו כלום לגמרי כמו הכא במכירת מעשר א"כ לא עשה כלום ולמה ילקה וא"כ אפשר שפיר פסק כרבא (ערוה"ש שם סעי' ב) ואפשר דלפימ"ש מנ"ח מצווה תקנ"ט בספו בשם המהרי"ט והרשד"ם שלא מהני לרבא דוקא היכא דמיתקן האיסור אבל אי לא מיתקן האיסור במה שלא מהני לא אמרינן שלא מהני א"כ הכא שהאיסור הוא עצם המכירה שבלא"ה אינו מכור אלא מה שאסרה תורה הוא רק מעשה המכר וא"כ אינו ענין כלל למחלוקת אביי ורבא וע"כ שלכו"ע אינו לוקה כיון שעכ"פ לא עביר מעשה כיון שלא חל ועיין מנחת חינוך שסא אות ג ואות ה שהאריך בענין זה ואין כאן מקומו ועיין בזבחים ט ע"א דמשמע דלקי עליה דאמרינן התם "למאי נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל" ועי"ש בתוד"ה למאי נפקא וכו' ועיין חזו"א על הרמב"ם כאן ובבכורות סי' כב אות ג שכתב דלדעת חכמים בב"ק יג ע"ב שמעשר בהמה ממון גבוה הוא א"כ לא שייך לל לאו וכ"ש מלקות על מכירה שהרי אינו יכול למכור כלל כיון שאינו שלו

³⁰ מנחת חינוך מצוה שסא אות ד

³¹ ערוה"ש העתיד בכורות סי' רא סעי' יח ממשנה ריש מע"ש

³² מתנה כמכר בכל מקום תפא"י מעשרות פ"ב אות ב' ועיין בב"מ טז א' ומגילה כז ב' ועיין פ"א מ"א ממע"ש תפא"י אות ה'

³³ בערוה"ש שם סעי' יח דייק כן מל' הרמב"ם בה"ו "מדברי סופרים שאסור למוכרו בעל מום ואפילו שחוט" משמע ששחוט שאינו בעל מום הוא איסור תורה וגם ע"כ שבעל מום חי הוא איסור תורה דאי לא"ה בעל מום שחוט הוא גזירה לגזירה וכן משמע מדברי הר"ב מעשר שני פ"א מ"ב עי"ש ועיין מנחת חינוך מצוה שסא אות א ואות ב שבעלה שלרמב"ם אסור בתם בין חי בין שחוט מן התורה אבל בעל מום חי אינו אל מדרבנן ותמה עליו עי"ש

³⁴ ועל חלבו וגידיו ועצמותיו ועורו אפשר גם כן עובר, דבש"ס שם ל"א ע"ב אינו מבואר רק דחכמים לא אסרו זה ובש"ס מיירי לענין הבלעה, והר"מ כאן בה"ח כתב על זה ג"כ חכמים לא אסרו למכור חלבו וגידו וכו', נראה דאם הוא מן התורה אפשר דגם דברים אלו בכלל הלאו, מ"מ אפשר בעור וגידים ועצמות דבכל התורה כולה אינו בכלל בשר אפשר מן התורה מותר, אך באמת כאן לא כתיב לשון אכילה, אם כן כל היכא דאסור מן התורה גם אלו הדברים אסורים מן התורה, ומ"מ צ"ע (מנחת חינוך שם אות ו)

³⁵ שיטת מקובצת בבא קמא יג ע"א ד"ה ולענין פסק בשם המאירי "נראה שהלאו בתם הוא בין חי בין שחוט אבל בעל מום אינו מן התורה" וכ"כ במנחת חינוך שם אות ב בדעת הרמב"ם ועיין בה"ו הגר"ז זבחים ט ע"א שביאר "בתם דשם הלא השחיטה אינו מפקיע קדושתה, א"כ שפיר לקי גם לאחר שחיטה מדאורייתא, אעפ"י שכבר אינו חי, ולא בעינן כלל חי לדין דלא יגאל"

³⁶ כן הוכיח המנחת חינוך שם אות א ואות ב

³⁷ כן דעת הכס"מ ברמב"ם שם וכן משמע בתוס' זבחים ט ע"א ד"ה למאי נפקא מינה "תימה היכי לקי אחר שחיטה אלא יגאל הא אמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לב:) דלאחר שחיטה מדרבנן" ועיין חי' הגר"ז שם שביאר "כל עיקר טעמא דאינו לוקה לאחר שחיטה הוא משום דבעינן דוקא חי, לשיטתם כבר אפשר לספוקי במפרכסת שהיא כחיה איך יהיה לגבי לא יגאל, והתוס' בבכורות (דף ל"ב ע"א בד"ה הא) באמת מספקי להו" ועיין במנחת חינוך שם אות ב שהקשה למה דילף רבא בכורות לא ע"ב לא יגאל מתמורה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מדברי סופרים³⁸ אסור למוכרו בעל מום, ואפילו שחוט.³⁹ גזירה שמא ימכרנו חי. לפיכך במעשר אין שוקלין⁴⁰ אפילו כדרך ששוקלין בבכור מנה כנגד מנה⁴¹ מפני שהוא נראה כמוכר.

מעשר⁴² בהמה שנשחט במומו, מותר למכור חלבו וגידיו, ועורו ועצמותיו, ולא אסרו למכור אלא בשרו בלבד, ואם הבליע דמי הבשר בדמי העור והחלב והגידין, ומכר הכל בהבלעה מותר, ואם היו דמי העצמות יקרים והבליע דמי הבשר בדמי העצמות מותר. וי"א⁴³ שאין תלוי ביוקר וזול, אלא עצמות בהמה דקה שאינם נמכרים לעולם, כיון שא"א לעשות בהם מלאכה, ואין מבליעים. ועצמות בהמה גסה, במקום שמוכרים אותם, לעשות בהם מלאכה, מבליעים. ואם לאו אין מבליעים.

מעשר בהמה⁴⁴ נוהג בחולין, אבל לא במוקדשין, ונוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית, ושלא בפני הבית, אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה. ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית, גזירה שמא יאכלהו תמים, ונמצא בא לידי איסור כרת, שהוא שחיטת קדשים בחוץ. ואם עבר ועשה בזמן הזה הרי זה מעשר, ויאכל במומו⁴⁵ ואסור למוכרו⁴⁶.

ותמורה הוא בבעל מום ג"כ, א"כ הלאו דלא ינאל ג"כ בבעל מום, וכל שכן לרב שמואל ב"ר יצחק דיליף מן תזבח ושם מיירי בבעל מום, ומבואר דאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה, היינו דאינו נמכר מחיים, מפורש דבעל מום ג"כ עובר מחיים,

³⁸ רמב"ם שם הלכה ו

³⁹ ועיין תוס' זבחים ט ע"א שהקשו דבגמ' שם משמע שיש בו איסור תורה אמנם כוונת תוס' שם הוא לתם שחטו וכמ"ש ב"ח הגרי"ז שם ובא"ש כאן ד"ה

⁴⁰ ועיין תוס' בכורות ל"א ע"א ד"ה חוץ, כתבו שהוא מן התורה דשמא מאיזה קרא נפקא דאין נוהגין בזיון בדבר שאין הנאה להקדש. ועיין זבחים ע"ה ע"ב בתוס' ד"ה התפס, שם מבואר דיש סוברים שהוא מדרבנן והם הוכיחו שהוא מן התורה, והר"מ הביא דין זה בפ"א מאיסורי המזבח הי"ב, ואין הכרע בדבריו ועיין מהרי"ט אלגאזי בכורות פ"ה סי' לט מה שצ"ל לקחלת יעקב

⁴¹ עיין ל"ת קח שלרש"י היינו לשקול כנגד בשר חולין שנשקל ע"י משקל קבוע ולרמב"ם היינו לחלוק לחלקים שווים ולשקול זה כנגד זה ועיי"ש שדעת הש"ך דלא פליגי לדינא אמנם עיין בחי' הגרי"ז בכורות דף לא ע"א דס"ל שיש נפקא מיניה בין דעת רש"י להרמב"ם וז"ל "והנה הרמב"ם כתב שם (פ"ו הל"ז) דזה דוקא בבכור הותר, אבל במעשר אסור משום דנראה כמכירה עיין שם, ונראה דזה תלוי לשיטתו, דהרמב"ם דמפרש דשוקלין מנה כנגד מנה היינו ביניהם לחלוק בשוה, וע"כ שזה שייך ודאי למכירה, ע"כ דוקא בבכור הותר אבל לא למעשר, אבל רש"י דפירש דשוקלין כנגד בשר חולין שנשקל בלימרא, וא"כ זה לא שייך לחלוקה ומכירה, וא"כ זה הותר אף במעשר גם כן"

⁴² רמב"ם שם הלכה ח

⁴³ רש"י בכורות לב ע"א

⁴⁴ רמב"ם שם פ"ו ה"ב

⁴⁵ ובנודע ביהודה תניינא חיו"ד סי' קפ"ט הקשה לו חכם אחד, הא מבואר בסוף בכורות הא דתני ימותו מיירי בזמן הזה דלא ישהה עד שיפול בו מום מחמת תקלות גיזה ועבודה, הלכך כונסין לכיפה וימותו, עיי"ש בפירוש רש"י ד"ה בזמן הזה, והיאך פוסק הר"מ דיאכלו במומן ועיי"ש מש"כ

⁴⁶ הוא משנה במעשר שני פ"א מ"ב ועיין תו"ט שם שהעמיד המשנה בזמן הזה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ד. שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן ... לגובה מבשרן כנגד אימורים

שלמים שהזיקו⁴⁷ בנזקי קרן, והרי הוא שור תם שגובה מגופו, גובה מבשרם, ואינו גובה מן הבשר כנגד האימורין, שהאימורין של קדשים קלים, מועלין בהן.

וכיצד גובה, שיאכל הניזק וחבורתו מן הבשר בקדושה כנגד חצי נזק שלו. וכיצד אינו גובה כנגד האימורין, שאם היה לו לגבות בחצי נזקו שוה דינר, והיה כל הבשר עם האימורין שוה שני דינרים, והבשר בלא אימורין שוה דינר וחצי, אינו גובה שני שלישי הבשר, אלא חצי הבשר בלבד.

דף יג:

ה. תודה שהזיקה גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה ... דלחם חיובא דבעלים הוא

כשם שאינו גובה מן האימורין, ומן הבשר כנגד האימורין, כך תודה⁴⁸ שהזיקה בנזקי קרן כשור תם, גובה מבשרה, ואינו גובה מן הלחם הבא עמה, שאין הלחם מכלל הבשר.

ו. נכסים שהן של בני ברית למעוטי ... למעוטי דעובד כוכבים ... שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור

⁴⁷ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה ב ג
⁴⁸ רמב"ם שם

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שור של⁴⁹ ישראל שהזיק לשור של עכו"ם פטור, וכן אם הזיק בשן ורגל לממון עכו"ם פטור⁵⁰. שור של עכו"ם שהזיק לשור של ישראל משלם נזק שלם, אפילו בנזקי קרן תמה⁵¹.

ז. נכסים המיוחדין ... פרט לנכסי הפקר ... דנגח תורא דהפקר לתורא דידן ... בשקדם וזכה בו אחר

שור⁵² של הפקר שנגח, וקודם שתפש אותו הנזק קדם אחד וזכה בו פטור⁵³, דכתיב (שמות כא פסוק לה) וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ וּגְוֹ, כלומר שיש לו בעל וזה בשעת נגיחה לא היה לו בעל.

ח. למעוטי נגח ואח"כ הקדיש נגח ואח"כ הפקיר

אפילו היה לו בעלים⁵⁴ בשעת נגיחה, והפקירו קודם שעמד בדין פטור, דכתיב [שם פסוק כט] וְהוּעַד בְּבִעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהִמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִפְקֹל וּגְוֹ, עד שיהא מיתה והעמדה בדין וגמר הדין כאחד, כלומר בבעל אחד, ולא כשהפקירו אחר נגיחה קודם גמר דין.

אולם זהו דוקא אם זכה בו אחר⁵⁵, אבל אם חזר הוא וזכה בו אחר שהפקירו חייב שהרי בעל אחד הוא.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ תו א

⁵⁰ אף על פי שבשו"ע נקט נגח, כבר כתבו התוס' דה"ה שן ורגל ילפינן מקרן לגבי הקדש, ומסתבר דה"ה לגבי עכו"ם, שגם זה נלמד מקרא דרעהו, ומדברי הנ"י משמע דבכל נזקין הדין כן, ורק גזל עכו"ם אסור, ולפי"ז גם בנזקי בור ואש פטור. פתחי חושן חלקו פרק ה הערה נה

⁵¹ עיין קצה"ח שם סק"א בדין הקדש ובדין בכור בזמח"ז, ועי' ערוה"ש. ובאולם המשפט דן בנתגייר קודם שנגמר דינו או לאחר גמר דין.

⁵² שו"ע ונו"כ שם ב

⁵³ נראה דאם נגחו שור של הפקר ושור שיש לו בעלים, לפי מה דקיי"ל בס"י ת"י [סעי' ל"א] כרבי נתן דכל היבא דליבא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי, שור של הבעלים משלם הכל ע"ש. אולם המשפט שם ג

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵⁵ ולע"ד צ"ע דהתם לענין מועד אתמר כמו שפירש"י והתוספות שם אבל תם כשם שהנזק גובה מן הלוקח כן גובה מן הזוכה בו כשהפקירו. באר הגולה שם אות ה, וכבר נחלקו בזה בשיטת מקובצת [ב"ק י"ג ע"ב], ושיטת ה"ר יהונתן דדוקא לוקח דהשתא נמי בר חיובא הוא ולא שייך למעוטי דאין גמר דין באחד, [דהא גם במועד דמבואר שם [ל"ג ע"ב] בהדיא דמכרו מכור, מכל מקום אמר התם בהדיא דמשלם מן העליה, ועל כרחך דלא שייך שם בבר חיוב אינו כאחד. וע"ש היטב], משום הכי אמרינן דהוא מוחלט לנזק כדין תם. אבל הפקר דהשתא לאו בר חיובא הוא וקרא מעמיה מדין חיוב בתשלומי נזק, אם כן לא שייך כלל יוחלט השור ופטור לגמרי. ולפי זה צ"ל הא דמבואר בהמניח [שם] דהקדישו אינו מוקדש לר"ע, היינו בקדשים קלים דאי הזיק השתא נמי בר חיובא הוא, והוי גם כן כמכרו לאחר דחייב. אולם המשפט שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכן שור המיוחד⁵⁶ לבעלים שהזיק, ואחר שהזיק הקדישו, הרי זה פטור, עד שיהיו לו בעלים בשעת הזיקו, ובשעת העמדה בדין.

ט. חוץ מרשות המיוחדת למזיק דאמר ליה תורך ברשותי מאי בעי

השן הרגל והקרן שהזיקו, ברשות המזיק כולם פטורים, אלא שיש בזה כמה פרטים וכמו שיתבאר.

הנכנס לרשות⁵⁷ חבירו שלא ברשות⁵⁸ והזיקתו בהמתו של בעה"ב, או הכניס פירותיו⁵⁹ לחצר חבירו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעה"ב⁶⁰, או שנכנס שורו לחצר חבירו שלא ברשות ונגחו שורו של בעה"ב⁶¹, פטור.

הכניס פירותיו או שורו ברשות והזיקו ע"י בהמת בעה"ב, נחלקו הפוסקים, יש אומרים⁶² שבעל החצר פטור אא"כ קיבל עליו בפירוש לשמור⁶³ הפירות או השור, ויש אומרים⁶⁴ שבנתינת רשות להכניס ה"ז כאילו קיבל עליו שמירה, ואם הכניס פירותיו לגדיש של חבירו ברשות ויש שם שומר, לכו"ע חייב בעל הגדיש⁶⁵.

⁵⁶ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה ד, ועיין לח"מ שם

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שפ"י

⁵⁸ שאומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך הנזק, ובמה שתמה הרמ"א על לשון הרמב"ם והשו"ע, עי' בסמ"ע וט"ז ובאה"ג מ"ש בזה

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שצ"ג א ד

⁶⁰ וכתב הרמ"א שאפי' היה בעל החצר טוחן בשכר וזה הביא לטחון שישתכר בעל החצר מיקרי שלא ברשות, ויש לעיין מ"ש מהא דסימן תכ"א סעיף ט ובסמ"ע שם גבי נכנס לחנותו של נגר דהוי כנכנס ברשות. באור שמה פ"ג מה' נזקי ממון מסתפק בהכניס פירותיו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעה"ב, אם חייב עכ"פ במה שנהנית, או דילמא הוי כאילו המכניס האכילם, וגם מדין יורד פטור שהרי לא נתכוין להשבית, ומצדד לפטור וסיים בצ"ע, עיין שם.

⁶¹ שו"ע ונו"כ שצ"ח א

⁶² שו"ע ונו"כ שצ"ג א ושצ"ח א

⁶³ שכל שלא קיבל עליו לשמור אמרינן שלא נתן לו רשות ויתחייב בנזקין. ויש לעיין לדעת השו"ע שאפילו הכניס ברשות אין בעל החצר מתחייב בנזקין, א"כ גם בנכנס לחצר חבירו והזיק ע"י שורו של בעה"ב יהא בעל החצר פטור, ומסוגית הגמרא נראה שתלוי אם נכנס ברשות או שלא ברשות, וכל שנכנס ברשות חייב בעל החצר, וא"כ מ"ט דרי"ף ורמב"ם שפסקו כרבי שאינו חייב עד שיקבל עליו לשמור, אף על פי שבאדם לא שייך קבלת שמירה, ואדרבה מכאן משמע דכל ברשות מתחייב שלא יזק הנכנס. ועי' חזו"א ב"ק סי' ד סק"א אם גם בבמה יש לחלק בין הזיק להזיק כמו שחילקו באדם.

⁶⁴ רמ"א שם

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שצ"ג ד, ששומר הגרנות מסתמא מקבל עליו לשמור, אף על פי שלא קיבל עליו בפירוש, ועי' בסמ"ע שם סק"ז שהביא דברי הרא"ש שמסתפק בשומר גרנות דאפשר שאף שלא ברשות הוי כסתמא, אבל הט"ז כתב בשם היש"ש דלא מסתבר דבשלא ברשות יהא צד חיוב, ואף הרא"ש לא כתב אלא בלשון אפשר.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ואם נכנס⁶⁶ ברשות בעה"ב חייב, ופועלים הנכנסים לתבוע שכרם דינם כנכנסים ברשות, וי"א⁶⁷ שלעולם לא מיקרי נכנס ברשות, ואפילו אמר לו בעה"ב הן, כל זמן שלא נתן לו בפירוש רשות להכנס.

י. כשהזיק חב המזיק להביא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר שהזיקה בהמה ברשותן תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם נפרצה בלילה או שפרצוה לסטין ויצתה והזיקה פטור

המוסר⁶⁸ בהמתו⁶⁹ לשומר, מן הסתם⁷⁰ קיבל עליו השומר לשמור⁷¹ שלא יזיק אחרים ושלא יזק ע"י אחרים, ואם הוזקה, משור של אחרים מצד פשיעת השומר חייב השומר לבעלים בכל הנזק, והוא גובה מן המזיק כדינו, ואם שלא בפשיעת השומר, הרי הוא אונס, והשואל חייב בכל, ושאר השומרים פטורים, אלא שהבעלים גובים מן המזיק כדינם.

ובערוה"ש הביא מדברי הירושלמי שבבית לכו"ע הוי כקיבל עליו שמירה, ובשדה לכו"ע לא הוי כקבלת שמירה, ולא נחלקו אלא בחצר, ועיי"ש מ"ש להסביר דברי הירושלמי, וכתב דש"ס דילן ע"כ לא ס"ל לחלק בזה, ולפי"ז אין חילוק בין בית לבין חצר או שדה, אא"כ בשומר בבית הגרנות, ועי" ש"ך סי' רצא סק"ח שמחלק בין בית לחצר כשנתן לו רשות להכנסים.

⁶⁶ רמ"א שם

⁶⁷ ט"ז שם

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שצו ח שמו א

⁶⁹ וכן שאר הפציו

⁷⁰ לאפוקי אם התנו ביניהם שאינו מקבל רק שלא יזק, או רק שלא יזיק, הכל לפי תנאם, כמבואר בסימן שמו, וכתב הסמ"ע (שם סק"ב) שכל שפירש שמקבל שמירה שלא יזק, הרי זה כפירש שאינו מקבל שמירה שלא יזיק, וכן להיפך. ומבואר שם שאף אם התנה שאינו מקבל שמירה שלא תזק, אם הוזקה ע"י בהמתו של שומר, חייב השומר כדין מזיק, וכתב הסמ"ע דהוי כאילו הוזק שורו של אחרים, ונראה שאם הוזקה ע"י בהמה של אחרים, אין השואל חייב יותר ממה שהמזיק משלם, דלהכי אהני תנאו. ואם התנה שאינו מקבל שמירה שלא תזיק, מבואר בשו"ע (שם) שחייב הבעלים לשלם, כיון שעפ"י התנאי פטור השומר, חזר הבעלים לכל החיובים, אף על פי שהיתה בבית שומר. וכל זה לדעת הרמב"ם, אבל הראב"ד (בפ"ד מה' נזקי ממון ה"י) כתב שמסתמא אין השומר מקבל עליו שמירה על מה שיוזק אא"כ קיבל עליו בפירוש, ועי' בנו"כ (שם), ובאבן האזל (פ"א מה' נזקי ממון) האריך לבאר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בחיוב שומר בנזיקין אם הוא מדין בעלות, עיי' שם.

⁷¹ כתב החזו"א (ב"ק סימן ז סק"ו) דמשמע שחיוב שמירה מנזיקין תלוי בקבלת השומר, ולכאורה איך מועיל קבלתו להתחייב לכל העולם בדבר שאינו שלו, והיה אפשר לומר שחיובו כלפי הבעלים וכלפי הניזק מדר"נ. אבל א"א לומר כן, וע"כ צ"ל שא"צ שיהא ממונו ממש, אלא מי שעליו מוטל שמירת הבהמה, ואם לא נתרצה בעת קבלת השמירה להתחייב בשמירה שלא יזיק, אינו מתחייב בע"כ ונשאר החיוב על הבעלים, ואם מקבל עליו השמירה מסתלק הבעלים מהחיוב ונשאר על השומר כדיבור בלבד, ועיי"ש (סק"ח) בדין שמירת שור תם. ועפ"י כתב (שם בס"ק יד) שאפילו היה שמירה בבעלים חייב השומר, שאין חיוב נזיקין כלפי הבעלים, אלא כלפי הניזק.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הזיקה הבהמה⁷² כשהיא ברשות השומר, השומר חייב בתשלומי הנזק כדין הבעלים⁷³, והבעלים פטור, וצריך השומר לשלם לניזק, ואינו יכול לומר לבעלים הרי השור שלך ומה שתתחייב אשלם לך⁷⁴.

שמר השומר שמירה מעולה⁷⁵, ויצאה והזיקה, השומר והבעלים פטורים⁷⁶, ויש אומרים שהשואל חייב באופן זה⁷⁷.

⁷² שו"ע ונו"כ שם ויתכן שלדעת הראב"ד אם אין לשומר לשלם חייב הבעלים, ולדעת הרמב"ם והשו"ע משמע שאף באופן זה פטור הבעלים, ועי' נה"מ (סימן עז סק"א).

⁷³ והיינו דוקא בשאר תשלומין, אבל בתשלומי קרן, אמרו בגמרא (שם דף מ ע"א) שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם ח"נ, ומפרש בגמרא דהיינו כשידע השואל שהוא ננחן, אבל אם לא ידע פטור השואל מכלום, שיכול לומר לא קיבלתי עלי שמירת מועד (ומסתבר דה"ה בשאר שומרים), וכן פסק הרמב"ם (בפ"ד מה' נזקי ממון הלכה ח), ולא מצאתי למה לא הוזכרה הלכה זו בשו"ע.

⁷⁴ בשו"ע כתב ואם אחר שהזיק התם ברשותו אומר לבעלים הרי שלך לפניך, לא אמר כלום, שהרי ב"ד לוקחים אותו להשתלם מגופו, וכתב הסמ"ע (ס"ק יז) דדוקא בתם שמשתלם מגופו דינא, משא"כ במועד יכול השומר לומר הש"ל ואני אתפטר עם הניזק, ע"כ (עי' שו"ת שו"מ מהר"א ח"ב סימן קלה), ולכאורה צ"ע אם באמת יתפטר, מה איכפת ליה לבעלים אף בתם, וע"כ נלענ"ד כונת השו"ע כמ"ש בפנים, שאינו יכול לומר הש"ל ואם יבא הניזק ותתחייב לשלם אשלם לך, שמכיון שתם משתלם מגופו הרי השור משועבד לניזק, ואין זו השבה, אלא צריך השומר לעמוד בדין עם הניזק ולשלם לו כדי להפקיע שעבודו של ניזק, משא"כ במועד, אף אם יבא הניזק לבעלים לא יתחייב לשלם לו, שאין תביעתו אלא על השומר, וע"כ יתבענו לדין. ובערוה"ש (סעיף יז) פירש שבתם כשאין לשומר לשלם, כיון שהניזק גובה מגופו, נשאר חוב השומר לבעלים, אבל במועד כשאין לו לשלם, כיון שאינו יכול לגבות מהבעלים, נשאר חוב מהשומר לניזק, ועי' חו"א (בבא קמא סימן ז סק"ח).

⁷⁵ כלומר דלת שיכולה לעמוד גם ברוח שאינה מצויה, ושמירה פחותה היינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה אבל לא ברוח שאינה מצויה.

⁷⁶ בשו"ע (סימן שצו סעיף ח) כתב והבעלים חייבים, וכן הוא בלשון הרמב"ם לפנינו (בפ"ד מה' נזקי ממון ה"ד), ותמה הראב"ד וכן הטור למה יתחייבו הבעלים, ומ"מ העתיק כן בשו"ע, אבל הסמ"ע (ס"ק יח) והלח"מ הביאו מדברי הרמב"ם בתשובה לחכמי לונגל שט"ס בספרים, ומ"ש שהבעלים חייבים קאי אסיפא גבי שמירה פחותה. אבל בשמירה מעולה פטור, ולפי"ז גם החילוק בין קרן לשן ורגל לא שייך לכאן. ועי' חו"א (ב"ק סימן ז ס"ק יב) מ"ש ליישב דברי הרמב"ם, ושם (סוף ס"ק מז) כתב שאם מסר הבעלים לעבד ואשה שאין להם לשלם, לכו"ע הבעלים חייבים, דלאו כל כמיניה למסור למי שלא ישלם ויפטר.

⁷⁷ המ"מ בשם יש מי שאומר, וכתב הב"י שכן דעת רש"י ותוס' והרשב"א, שאפילו בשמירה מעולה אינו אלא כאונס, והרי שואל חייב באונסין, אבל דעת הרמב"ם והטור שגם שואל פטור, וביאר הב"י דחייב אונסין דשואל אינו אלא אם הוזק, אבל אם הוזק באונס פטור, וסתם השו"ע (בסימן שצו סעיף ח) כדעת הרמב"ם, ועי' ב"י וד"מ, ועי' חו"א (שם ס"ק יג).

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שמרו שמירה פחותה, שומר שכר או שוכר ושואל חייב⁷⁸, ושומר חנם פטור⁷⁹, והבעלים, בנזקי קרן תמזה חייב, אבל לא בנזקי שן ורגל⁸⁰.

יא. דאזקיה תורא דמשאיל לתורא דשואל לימא ליה אילו אזיק בעלמא בעית לשלומי את השתא דאזקיה לתורא דידך בעינא לשלומי

הזיק⁸¹ שורו של הבעלים לשורו של השומר, והשאלה היתה בסתם, בין תם בין מועד פטור.

יב. דאזקיה תורא דשואל לתורא דמשאיל לימא ליה אילו איתזק מעלמא בעית לשלומי כוליה תורא השתא דאזקיה תורא דידך פלגא ניזקא הוא דמשלמת לי

הוזקה מצד שורו של שומר, אם בפשיעה חייב בכל, ואם באונס, שואל חייב בכל, ובשאר שומרים חייב השומר כדין מזיק, והיינו בתם חצי נזק ובמועד נזק שלם⁸².

ואם היה השור ידוע כנגחן⁸³, מן הסתם אינו מקבל עליו אלא שלא יזיק, אבל לא עלה על דעתו שצריך שמירה שלא יזיק⁸⁴.

⁷⁸ שו"ע ונו"ב שם ששמירה פחותה הוי כעין גניבה ואבידה, ורק ש"ח פטור. אלא שלכאורה היינו דוקא בנזקי קרן תמה, אבל בנזקי שן ורגל גם השומרים פטורים, שאין סברא לומר שהשומר יתחייב יותר מהבעלים שפטור באלו אף בשמירה פחותה, וצ"ע שסתמו הפוסקים בזה. פתחי חושן שם הערה עו

⁷⁹ ש"ח פטור בשמירה פחותה, וכמ"ש בגמרא כלתה שמירתו. ובאבן האזל מסתפק בש"ח דעל בעידנא דעיילי אינשי אם גם לגבי שמירת נזקין פטור, ואפשר שלשיטת הרמב"ם חייבו כבעלים, ומ"מ מסיק שפטור, עיין שם.

⁸⁰ ע"י פרישה וסמ"ע (ריש סימן שצו) שלדעת הרא"ש בנזקי קרן מועדת אינו נפטר בשמירה פחותה רק מחצי נזק שהמועד משלם, אבל חצי נזק שהתם משלם, אמרינן צד תמות במקומה עומדת וחייב, ולדעת הרמב"ם פטור גם מחצי צד תמות.

⁸¹ שו"ע שמו.

⁸² מאירי בסוגיא עיין פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה סז

⁸³ שו"ע ונו"ב שצו ח

⁸⁴ דמסתמא לא קיבל עליו לשמור אלא למה שהיה מוחזק שצריך שמירה, והיינו שלא יזיק לאחרים, ולא סלקא דעתיה שצריך שמירה שלא יזוק ע"י אחרים, שאין שור אחר מתייצב כנגדו מחמת פחדו, סמ"ע (ס"ק מו) עפ"י פירש"י (ולפי"ז היינו דוקא שלא יזוק ע"י שור אחר, אבל שלא יזוק מנזיקין אחרים צריך שמירה, וע"ז מוטל על

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

יג. דאזקיה תורא דמשאיל לתורא דשואל... שקבל עליו

שמירת גופו ולא קבל עליו שמירת נזקיו

אם קבל עליו⁸⁵ השומר לשומרו שלא יזק, אבל לא שלא יזיק, והזיק לשורו של השומר, משלם לו הבעלים, תם חצי נזק, ומוער נזק שלם.

⁸⁵ שו"ע ונו"כ שמוז השומר לשומר), וכתב בערוה"ש דהיינו דוקא בשומרים, אבל בשוכר ושואל אף בכה"ג חייב, שהרי למלאכה קיבלו וממילא נתחייב בשמירתו, אבל בשם ש"מ ומעיו"ט כתב שגם שואל ושוכר פטורים, וסיים בצ"ע לדינא.